

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

HOOGLEDE – DIKSMUIDESTEENWEG 17

A. DEVROE & J. VERMEERSCH
MEI 2019

COLOFON

Project

Archeologienota – Hooglede, Diksmuidesteenweg 17

Opdrachtgever

STO Real Estate NV
Kwadestraat 149a bus 3.1
8800 Roeselare

Opdrachtnemer

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE 0680.617.128

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

In samenwerking met Cura Projecten

© 2019 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

Inhoud	0
1. Gemotiveerd advies	1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	2
2.1. Inleiding	2
2.2. Administratieve gegevens	4
2.3. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	4
2.3.1. Proefsleuvenonderzoek.....	5
2.4. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk.....	8
3. Figurenlijst.....	9

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Het projectgebied is gelegen aan de Diksmuidesteenweg 17, op ca. 2 km ten zuiden van Hooglede. Landschappelijk gezien is het terrein gelegen op een hoogte tussen ca. 24 en 25 m +TAW waarbij het terrein afhelt van het westen naar het oosten. Het plangebied is gelegen in een regio met een aantal plateaus, waaronder het plateau van Lichtervelde–Hooglede (49 m +TAW) en de heuvelrij van Klerken– Staden en Geluveld (45 m +TAW). Deze kam vormt de grens tussen het IJzer- en het Leiebekken. Het plangebied hoort daarbij bij het Leiebekken met nabij gelegen de Mandel en de Duivelsbeek. De bodem van het plangebied bestaat uit lemig zand dat is ontwikkeld in de eolische afzettingen van het weichseliaan. Enkel langsheen de noordelijke rand van het plangebied komen ook fluviatiele afzettingen van het weichseliaan onder de eolische afzettingen voor.

Deze landschappelijke kenmerken geven aan dat er een kans bestaat op het aantreffen van resten vanaf de steentijd tot en met de middeleeuwen. De ligging tussen hogere delen in het landschap en nabij waterlopen zorgt voor aantrekking van jagers-verzamelaars (paleo- en mesolithicum) terwijl de vruchtbare gronden een extra facet zijn om kans te hebben op het aantreffen van sporensites sinds het neolithicum. Vanaf de volle en late middeleeuwen ontwikkelen de bewoningskernen gestaag en is het rurale landschap dun bebouwd. Wel weten we dat er vanaf de 19de eeuw een stenen molen in het plangebied aanwezig was met bijhorende gebouwen. Ondanks de schade die het op bepaalde momenten leed bleef de molen tot 1954 centraal in het plangebied aanwezig ook al werd het bedrijf in 1928 en rond 1950 omgevormd. Later werden de huidige gebouwen op het plangebied gebouwd.

Afhankelijk van de mate waarin de bebouwing uit de nieuwe tijd impact heeft gehad op de ondergrond kunnen er nog resten van oudere menselijke bebouwing aanwezig zijn. Men kan echter verwachten dat de bebouwing uit de 19de en vervolgens uit de 20ste eeuw reeds grote verstoring aan de ondergrond heeft aangebracht. Echter zekerheid is er hier niet over.

Binnen het plangebied (24.234 m²) zal een deel van de bestaande bebouwing afgebroken worden waarna een nieuwe loods en parking zullen aangelegd worden. Ter hoogte van de weg worden twee totems geplaatst evenals een HS-cabine.

De verstoring zal op een grote oppervlakte plaatsvinden met een diepte tot minstens 52 cm-mv. Hierbij is de kans groot dat er onder de ploeglaag zal gegraven worden en dat er bijgevolg ook sporen en vondsten in situ kunnen verstoord worden.

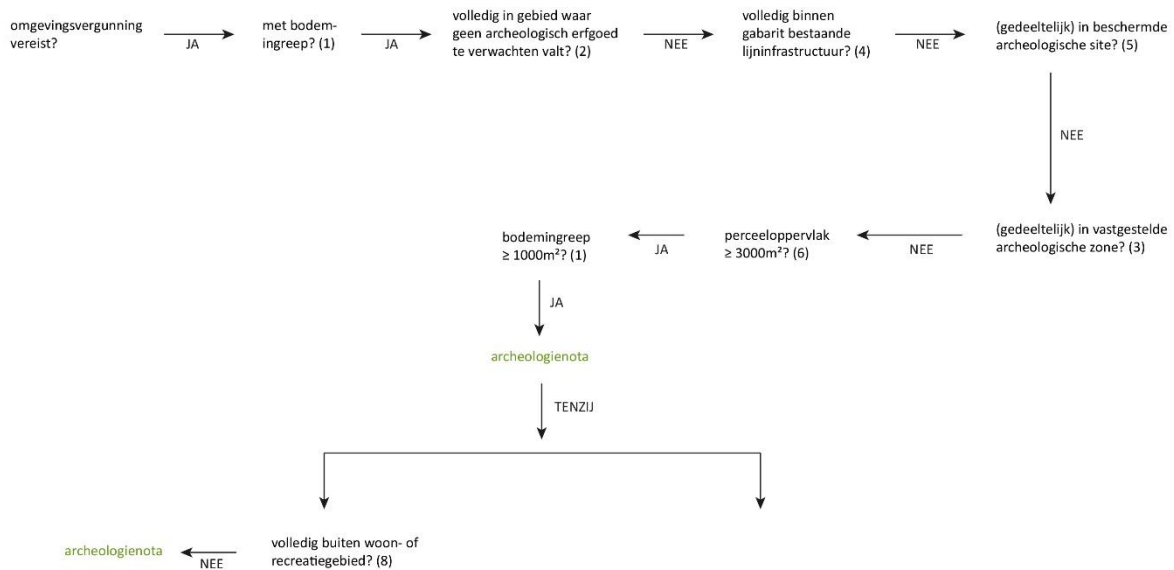
Op basis van het assessment blijkt dat er in het plangebied een kans is op het aantreffen van archeologische resten vanaf het paleolithicum tot recente tijden. Met name vanaf de 19de eeuw was er met zekerheid bebouwing aanwezig die door de huidige bebouwing is overbouwd. Het is momenteel niet duidelijk of, en in welke mate de oudere bebouwing nog bewaard is en in welke mate er nog sporen en vondsten uit oudere perioden kunnen bewaard zijn. Daarom wordt nog een vervolgonderzoek aanbevolen.

Gezien de verstoring die de geplande werken teweeg zullen brengen, het archeologisch potentieel en de hierbij gepaarde kenniswinst is bijkomend onderzoek noodzakelijk. Dit zal via een uitgesteld traject verlopen gezien de aanwezige bebouwing en verharding.

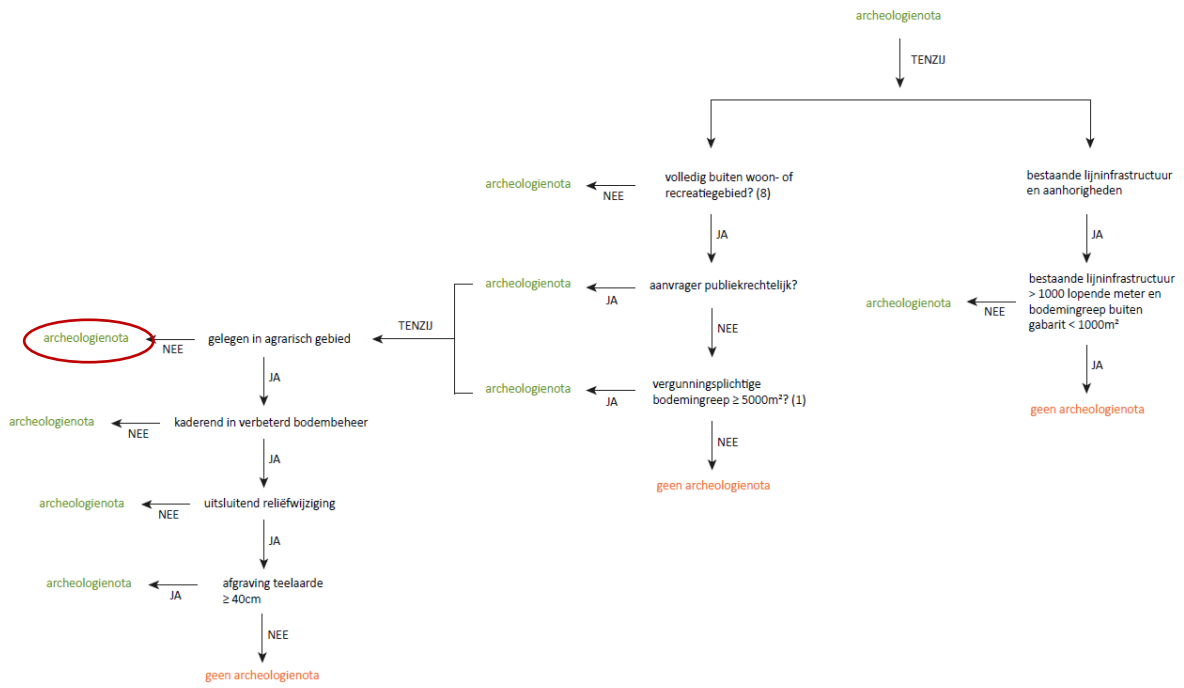
2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

2.1. INLEIDING

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen waarbij de voorwaarden voldoen aan art. 5.4.1. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project, deel 1. © A. Devroe 2019

Figuur 2: Beslissingsboom in functie van huidig project, deel 2. © A. Devroe 2019

2.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Locatie: West-Vlaanderen, Hooglede, Diksmuidesteenweg 17

Bounding box: punt 1 (N) – X 59.367 Y 184.094

Punt 2 (ZO) – X 59.506 Y 183.837

Kadaster: Hooglede, afdeling 1, sectie C, percelen 903d en 898c

Oppervlakte projectgebied: ca. 24.234 m²

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 9022 m²

Figuur 3: Het Grootschalig Referentiebestand met aanduiding projectgebied.

2.3. ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Landschappelijk bodemonderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites. Gezien dit ook door middel van proefsleuven kan vastgesteld worden en deze in elk geval dienen uitgevoerd te worden kan deze fase overgeslaan worden. Vandaar dat dit landschappelijk bodemonderzoek hier niet wordt geadviseerd.

Geofysisch onderzoek geeft voornamelijk goede resultaten op droge leembodems. Aangezien hier een (lemige) zandbodem aanwezig is, is dergelijk onderzoek niet geschikt voor dit terrein.

Een veldkartering is vooral nuttig op landbouwgronden die net geploegd worden. Dit terrein is reeds volledig verhard en bebouwd. Veldkartering geeft verder ook enkel een beeld van de bovenste laag. Vondstarme periodes kan men op deze manier niet detecteren waardoor proefsleuven toch noodzakelijk blijven. Gezien de kosten-batenanalyse wordt dergelijk onderzoek niet voorgesteld.

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. Daarnaast is er ook direct een duidelijk zicht op de bodemopbouw en kan, indien nodig, alsnog bijkomend steentijdonderzoek uitgevoerd worden.

Er wordt geadviseerd om het te bebouwen/verharden deel van het projectgebied verder te onderzoeken aan de hand van proefsleuven. Aangezien er volgens historische kaarten een grote archeologische verwachting is op het aantreffen van resten van de molen en de bijhorende gebouwen, wordt er tevens ook voorgesteld om voldoende kijkvensters tot op de moederbodem, met aandacht voor verschillende archeologische niveaus, uit te voeren in dat deel van het terrein. Het proefsleuvenonderzoek kan pas uitgevoerd worden na de afbraak van de gebouwen en het verwijderen van de verharding. De gebouwen worden gesloopt tot net onder de vloerplaat, diepere funderingen en/of kelders blijven behouden tot na het archeologisch onderzoek. De verharding wordt verwijderd waarbij de onderliggende funderingskoffer of stabilisatielaag blijft behouden.

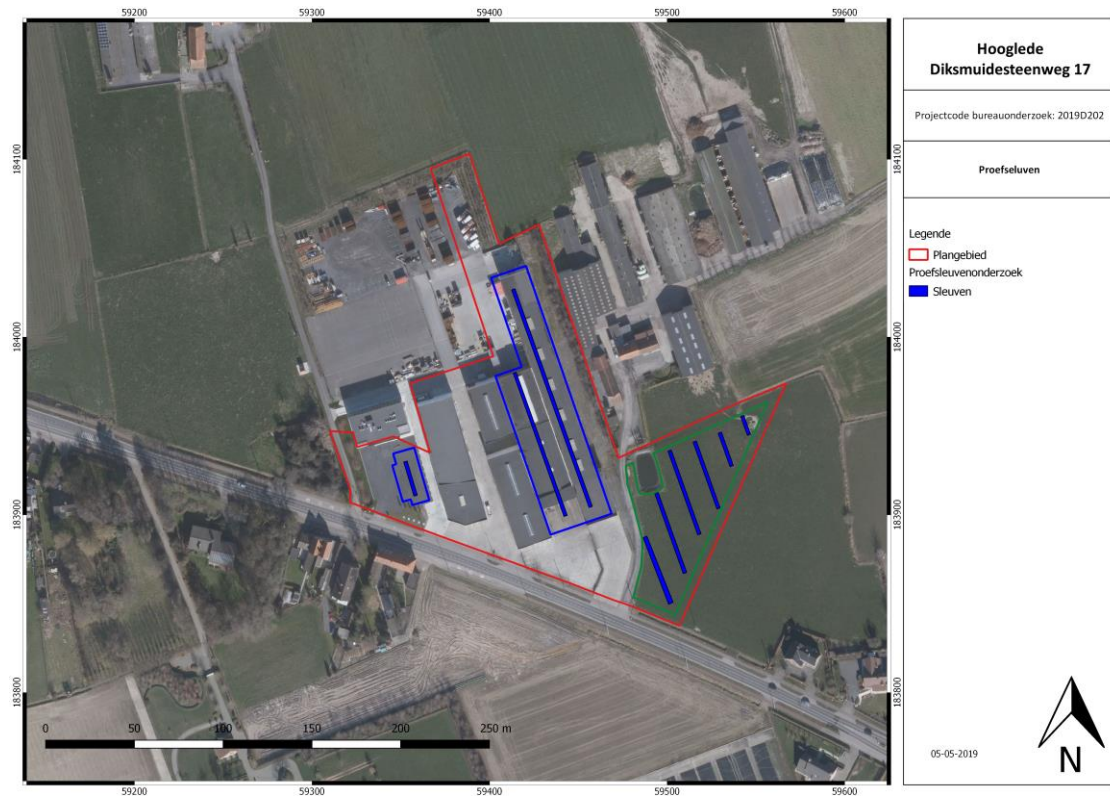
2.3.1. PROEFSLEUVENONDERZOEK

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein. Op basis van het bureauonderzoek kon niet aangetoond worden of een archeologische site aanwezig is of niet, maar via dit onderzoek kan het archeologisch potentieel nagegaan worden.

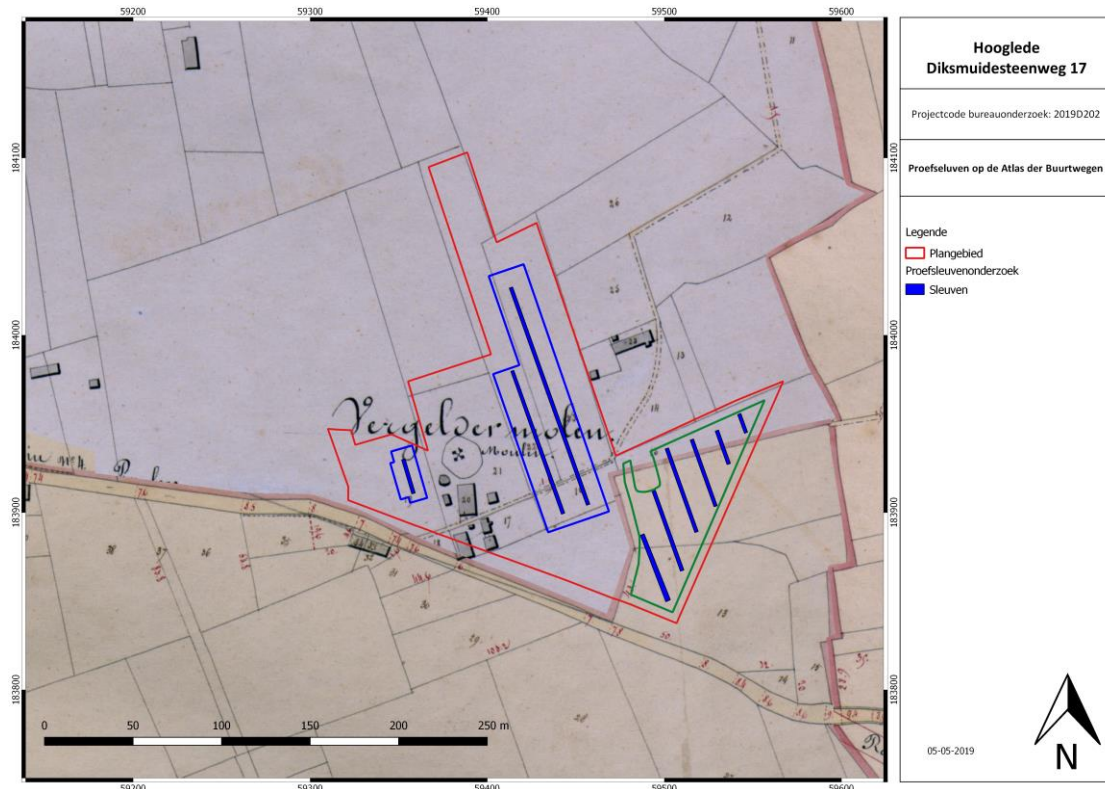
Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren? Zijn er nog restanten aanwezig van de molen?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie?
- Zijn er indicaties voor de inrichting van een erf/nederzetting?

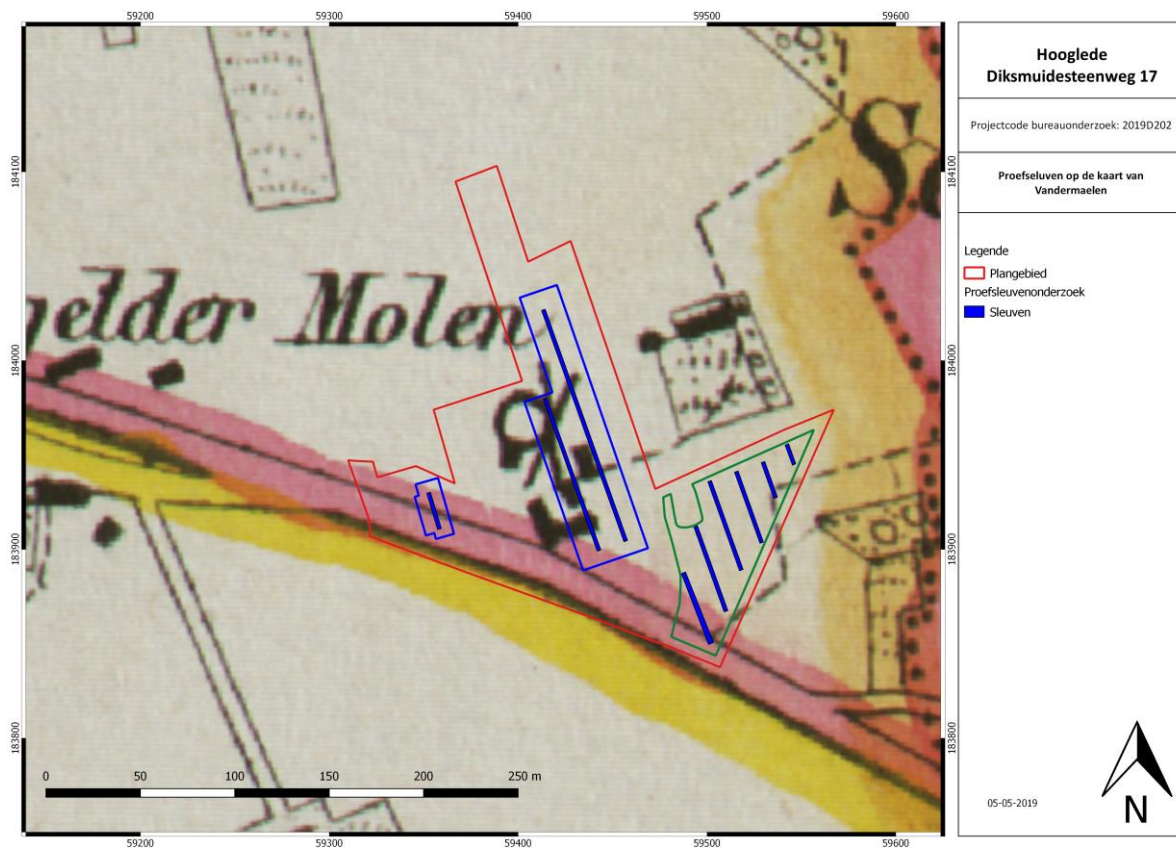
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

Figuur 4: Voorstel proefsleuven. © A. Devroe 2019

Figuur 5: Voorstel proefsleuven geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen. © A. Devroe 2019

Figuur 6: Voorstel proefsleuven geprojecteerd op de kaart van Vandermaelen. © A. Devroe 2019

Het onderzoeksgebied zal door middel van parallelle continue proefsleuven onderzocht worden onder begeleiding van een erkend archeoloog. De sleuven worden noordwest-zuidoost georiënteerd. Op deze manier wordt het terrein maximaal gedekt en kunnen 19de eeuwse gebouwen aangesneden worden. De sleuven hebben een breedte van 2 m en een maximale afstand van 15m van middelpunt tot middelpunt.

Er zal ca. 10% van het onderzoeksgebied door middel van proefsleuven onderzocht worden, aangevuld met 2,5% dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Een keuze voor of tegen het aanleggen van dwarssleuven en/of kijkvensters wordt gemotiveerd in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Kijkvensters en/of dwarssleuven kunnen bijvoorbeeld aangelegd worden om na te gaan of aangetroffen paalkuilen deel uitmaken van een structuur, maar kunnen evenzeer aangelegd worden om een meer exacte afbakening van een archeologische site te bekomen.

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 2 m breed onder leiding van de veldwerkleider. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt momenteel van uitgegaan dat het om een site zonder complexe verticale stratigrafie gaat en er maar één niveau aanwezig is. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Per sleuf wordt machinaal een profielput aangelegd. Deze profielputten worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. De aanwezigheid van een steentijdsite kan niet uitgesloten worden. Tijdens het vooronderzoek dient er daarom aandacht geschonken te worden aan concentraties van lithische artefacten. Indien lithische vondsten aangetroffen worden dient ingeschat te worden of het om verspreide vondsten gaat of om een activiteitszone. Steentijdvondsten worden driedimensionaal ingemeten. Deze vondsten en concentraties worden aan een specialist voorgelegd om een verdere waardering van het terrein te bekomen. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.4. VOORZIENE AFWIJINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project, deel 1. © A. Devroe 2019	2
Figuur 2: Beslissingsboom in functie van huidig project, deel 2. © A. Devroe 2019	3
Figuur 2: Het Grootchalig Referentiebestand met aanduiding projectgebied.	4
Figuur 4: Voorstel proefsleuven. © A. Devroe 2019	6
Figuur 5: Voorstel proefsleuven geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen. © A. Devroe 2019	7
Figuur 6: Voorstel proefsleuven geprojecteerd op de kaart van Vandermaelen. © A. Devroe 2019.....	7